

B. K. 10.

VIJFTIG JAREN

*Instituut
voor
Plantenveredeling
der
Landbouwhogeschool*

1912

~

1962

VIJFTIG JAREN

*Instituut voor Plantenveredeling
der Landbouwhogeschool*

Samengesteld ter gelegenheid

van het 50-jarig bestaan

door

H. DE HAAN



VOORWOORD

Op mijn verzoek heeft Dr. H. DE HAAN een overzicht samengesteld van de belangrijkste werkzaamheden, gebeurtenissen en ontwikkelingen van het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen. Hij was daarvoor de aangewezen persoon niet in de eerste plaats omdat hij van de stafleden de oudste in dienstjaren is, maar vooral omdat hij steeds zeer intensief meeleeft met alles wat maar op enigerlei wijze met het I.v.P. in betrekking stond.

Zonder twijfel is hij er in geslaagd een duidelijk beeld te schetsen van de levensgeschiedenis van de 50-jarige. Ik heb slechts één aanmerking. In het boekje komt niet voldoende tot uiting dat Dr. DE HAAN zelf een groot aandeel heeft geleverd bij het tot stand komen van nieuwe activiteiten en bij de verdere ontplooiing van reeds bestaande werkzaamheden.

Ik beschouw het als een voorrecht dat ik gedurende ruim 21 jaar als directeur van het I.v.P. werkzaam mocht zijn. Gezien de grote veranderingen, welke op het gebied van het landbouwkundig onderzoek hebben plaatsgevonden, mag worden verwacht dat ook het I.v.P. oude paden zal verlaten en nieuwe wegen zal betreden.

In vol vertrouwen draag ik mijn taak over aan mijn opvolger Prof. Dr. Ir. J. SNEEP.

Wageningen, 31 oktober 1962

J. C. DORST

1. INLEIDING

Op 1 oktober 1912 werd het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen (meestal aangeduid als I.v.P. = Instituut voor Plantenveredeling) te Wageningen geopend. In dit overzicht zijn enige hoofdlijnen uit de geschiedenis van het I.v.P. vermeld. Getracht is een globale indruk te geven van de ontwikkeling van het I.v.P. en de aanpassing aan gewijzigde omstandigheden in de periode 1912-1962.

2. DE VOORGESCHIEDENIS

In het begin van deze eeuw werd meer en meer aandacht besteed aan de zaaizaad- en pootgoedvoorziening. Ofschoon de keuring van gewassen toen nog in de kinderschoenen stond, besepte men toch dat het gebruik van goed zaaizaad of pootgoed van belang is voor het verkrijgen van goede opbrengsten. Dit besef werd aangewakkerd door de resultaten van een kleine groep Nederlandse kwekers. De rassen van J. H. MANSHOLT en zijn zoon D. R. MANSHOLT, van L. BROEKEMA, O. PITSCH, G. VEENHUIZEN, K. L. DE VRIES en KUIH trokken de aandacht. Voor nieuwe buitenlandse rassen bestond tevens belangstelling. Het grote succes van de door L. BROEKEMA gekweekte Wilhelmina tarwe en ook de resultaten van de overige Nederlandse pioniers hebben niet nagelaten de overheid en de landbouworganisaties een indruk te geven van de mogelijkheden, die de plantenveredeling biedt.

Verschillende artikelen en prijscouranten met gegevens over het Nederlandse kweekwerk verschenen, terwijl Prof. Dr. HUGO DE VRIES over de resultaten van BURBANK (Amerika) en van het Veredelingsinstituut te Svalöf (Zweden) publiceerde.

Een prijsvraag van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw was de directe aanleiding voor Dr. O. PITSCH te Wageningen om in 1909 een uitvoerig artikel te wijden aan de vraag: „Waarheen op het gebied der veredeling van kultuurgewassen” (9). In de inleiding merkt Dr. PITSCH op, dat het boek van Prof. HUGO DE VRIES: „Het veredelen van kultuurplanten” vermoedelijk de stoot heeft gegeven om een prijsvraag uit te schrijven, terwijl deze prijsvraag voor hem aanleiding was zijn overdenkingen tot een artikel te bewerken.

Op de prijsvraag zelf werd een antwoord ingezonden door K. TJEBBES (candidaat in de Biologie te Amsterdam), welk antwoord door het Hoofdbestuur van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw met de gouden medaille bekroond werd (13).

Beide publikaties zullen er toe bijgedragen hebben dat meer belangstelling werd gewekt voor de bevordering van de plantenveredeling in Nederland.

Vanuit Groningen kwam een actie, die tot een zeer belangrijk resultaat heeft geleid.

De belangstelling van de Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid bleek uit een vraagpunt dat in juni 1908 aan de afdelingen ter behandeling gezonden werd.



Dr. O. Pitsch, directeur van het I. v. P. in de jaren 1912-1918

In het studiejaar 1908/1909 hield de Directeur van het Instituut te Svalöf, Prof. Dr. N. HJALMAR NILSSON een reeks voordrachten voor de „Vereeniging voor Hooger Landbouwonderwijs” te Groningen. Prof. NILSSON werd tevens bereid gevonden een nota op te stellen over het totstandbrengen van een veredelingsinstituut in Nederland.

Deze activiteiten hadden tot gevolg dat een commissie werd be-

noemd om zich te Svalöf op de hoogte te stellen en advies uit te brengen. Aan het rapport werd een schema van een organisatie voor de veredeling van zaaizaden in Nederland toegevoegd (3). Toen de Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid een crediet aan het Rijk vroeg, bleek dat bij het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel de oprichting van een veredelingsinstituut een punt van ernstige overweging uitmaakte. Het gevolg van de Groningse subsidieaanvraag was de benoeming van een commissie om de Minister te adviseren. Deze commissie nam contact op met de Groningse commissie. De gemeenschappelijke vergadering vormt een belangrijke gebeurtenis in de voorgeschiedenis van het I.v.P. Men kwam tot de conclusie dat het oprichten van een instituut voor veredeling van landbouwgewassen in Nederland in hoge mate gewenst was.

Voor het op te richten instituut achtte men de steun van het Rijk onmisbaar en in verband met het wetenschappelijk karakter daarvan adviseerde men dit te verbinden aan de hoogste instelling van landbouwonderwijs te Wageningen.

Men wenste de vermeerdering van instituutsrassen en de verkoop van zaaizaad buiten de bemoeienissen van het instituut te houden.

Verder werd geconcludeerd dat het werk van particuliere kwekers niet mag worden tegengewerkt en het instituut mede tot taak moet hebben de particuliere kwekers te stimuleren.

De regering besloot het advies te volgen. Op 2 september 1912 werd het reglement door de Minister vastgesteld en op 1 oktober 1912 werd het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen te Wageningen geopend.

3. DE OPRICHTING VAN HET INSTITUUT VOOR VEREDELING VAN LANDBOUWGEWASSEN IN 1912

In het reglement (11), vastgesteld bij beschikking van den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel van 2 september 1912, Directie van den Landbouw, no. 9023, eerste Afdeeling) werd o.a. het volgende bepaald:

Artikel 1

Het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen te Wageningen, verbonden aan de Rijks hogere land-, tuin- en boschbouwschool, heeft ten doel:

- a. het kweken van rassen van cultuurgewassen, welke voor den landbouw van waarde zijn;
- b. het verrichten van wetenschappelijke onderzoekingen op het gebied van plantenveredeling en daarmede verband houdende onderwerpen;
- c. het nemen of doen uitvoeren van cultuurproeven, waarbij door het Instituut of door particuliere kwekers geteelde rassen zowel onderling alsook met waardevolle binnen- en buitenlandsche rassen nauwkeurig worden vergeleken;

- d. het geven van inlichtingen aan landbouwers of andere personen, die zich toeleggen op veredeling van cultuurgewassen of zich bezighouden met het in stand houden van veredelde rassen van cultuurgewassen;
- e. de erkenning en het houden van toezicht op de instandhouding van uitmuntende rassen, welke door kweekers hier te lande zijn voortgebracht en die, zoowel wat betreft hunne waarde voor den landbouw, alsook wat betreft de werkmethode, volgens welke zij werden verkregen, aan door het Instituut te stellen eischen voldoen;
- f. het instandhouden van waardevolle rassen en het propageeren van uitmuntende rassen, onverschillig van waar deze afkomstig zijn.

Artikel 2

Het Instituut wordt zooveel mogelijk dienstbaar gemaakt aan het onderwijs aan de Rijks hogere land-, tuin- en boschbouwschool.

Tevens werd in het reglement vastgelegd dat de leraar in de plantenteelt aan de Rijks hogere land-, tuin- en boschbouwschool directeur is van het Instituut en terzijde wordt gestaan door een onder-directeur en door de nodige ambtenaren en beambten. Het



Ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, onderdirecteur van het I. v. P. in de jaren 1912-1918, daarna tot 1923 wvd directeur



Het personeel van het I. v. P. en de afd. Landbouwplantenteelt omstreeks 1918. Enkele zijn thans nog in dienst

Instituut werd rechtstreeks gesteld onder de Directie van de Landbouw, hetgeen blijkt uit het reglement, waarin bepaald werd dat de directeur jaarlijks voor 1 april een begroting van inkomsten en uitgaven, en een verslag over het afgelopen jaar bij de Directie van de Landbouw dient in te zenden. Dr. O. PITSCH was de eerste directeur van het I.v.P., terwijl Ir. H. K. H. A. MAYER GMELIN als onderdirecteur optrad.

4. HET WERKPROGRAMMA VAN HET I.V.P. WERD AANGEPAST AAN GEWIJZIGDE OMSTANDIGHEDEN

In het volgende zijn enige hoofdlijnen uit de geschiedenis van het I.v.P. behandeld. Het zal de ingewijden niet verwonderen dat bij de behandeling van speciale onderwerpen allereerst de rassenlijst gekozen is.

De rassenlijst

Een reglement betreffende de erkenning door het Instituut van in Nederland gekweekte rassen van landbouwgewassen werd gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant van 30 juni 1914 no. 150. Hierin werd o.a. bepaald dat erkenning van een nieuw ras kan plaats hebben, nadat het I.v.P. zich overtuigd heeft dat het ras werkelijk nieuw en als zodanig zuiver is, de aanvrager (ook wat bedrijf betreft) in staat is om het ras zuiver en het productievermogen

daarvan op peil te houden en het bedoelde ras voor verbouw in de landbouw voldoende waarde heeft.

Deze bepalingen in het reglement zijn interessant, wanneer men bedenkt, dat hierin iets van een voorloper van het Centraal Rassenregister is te zien. In het reglement wordt een „naamlijst” genoemd.

De erkenning van de rassen door het Instituut was in zekere zin het begin van een landelijke regeling evenals dat het geval was met de handleiding, die in 1920 onder auspiciën van het Centraal Comité inzake Keuring van Gewassen (later als C.C. aangeduid), door J. M. TOPPINGA werd samengesteld. Hierin kwamen echter geen aardappelrassen voor.

In de eerste jaren stonden de Lijst van door het C.C. ter keuring toegelaten rassen en de naamlijst van door het I.v.P. erkende rassen naast elkaar. In 1922 drong het C.C. er sterk op aan dat het I.v.P. zich niet zou blijven beperken tot het onderzoek van rassen, waarvan erkenning was aangevraagd, doch ook andere rassen, w.o. aardappelen en de buitenlandse rassen op cultuurwaarde en karakteristieke eigenschappen zou onderzoeken.

Spoedig nadat Ir. C. BROEKEMA op 1 aug. 1923 zijn functie als hoogleraar in de Veredeling van landbouwgewassen en Directeur van het I.v.P. had aanvaard, schonk deze aandacht aan de voorbereiding van een landelijke rassenlijst. Zowel in de vergadering van het C.C. als van de Rijkslandbouwconsulenten betoogde Prof. BROEKEMA dat de erkenningsdienst van het I.v.P. gereorganiseerd diende te worden. Enerzijds maakten slechts enkele Nederlandse kwekers gebruik van de gelegenheid om rassen door het I.v.P. te doen erkennen, anderzijds kwamen de buitenlandse rassen daarvoor niet in aanmerking. Het gevolg was jaarlijks een onvolledige naamlijst, die daardoor weinig effect sorteerde.

Prof. BROEKEMA beoogde jaarlijks een beschrijvende rassenlijst samen te stellen als leidraad voor de rassenkeuze en als basis voor de keuring van gewassen. Dit denkbeeld vond allereerst instemming, terwijl de Directie van de Landbouw bereid bleek het reglement betreffende de erkenning van rassen door het I.v.P. te herzien en daarin op te nemen bepalingen omtrent „een beschrijvende lijst van plantenrassen”. Het resultaat was dat bij beschikking van de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw van 21 Oct. 1924 een Reglement betreffende de erkenning van plantenrassen en de registratie van het daarvan af te leveren zaaizaad en pootgoed in werking trad.

Vooruitlopende op de ministeriële goedkeuring werd reeds op 1 september 1924 de eerste Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen als een stencil verspreid. Onder leiding van Prof. BROEKEMA ontwikkelde de Rassenlijst zich tot een gids, die steeds



Prof. Ir. C. Broekema, hoogleraar-directeur 1923-1940

beter aan de eisen ging beantwoorden en een onmisbare bron van informatie is geworden.

Terwijl de verzorging van de beschrijvende rassenlijst algemeen werd gewaardeerd, was dit niet het geval met de erkenningsdienst van het I.v.P. Het gevolg was dat de artikelen over de registratie van af te leveren zaaizaad en pootgoed in 1929 buiten werking werden gesteld en het toezicht op de originele gewassen opgedragen werd aan het C.C. Deze benoemde een Commissie van Toezicht, waarin vertegenwoordigers van de inmiddels opgerichte Nederlandse Kwekersbond zitting kregen en waarvan de Directeur van het I.v.P. als voorzitter optrad.

Bij het tot stand komen van het Kwekersbesluit werd een speciaal instituut opgericht, het *Instituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen* (I.V.R.O.), dat tot taak kreeg de onderzoekingen ten behoeve van het Centraal Rassenregister en ten behoeve van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen te verrichten. De ras-

senlijst 1943 werd nog voorbereid door het I.v.P., doch sedertdien werd deze op uitzonderende wijze verzorgd door het I.V.R.O., onder verantwoordelijkheid van de Rijkscommissie voor de Samenstelling van de Rassenlijst van Landbouwgewassen. De rassenlijstafdeling van het I.v.P. was daarmee uitgegroeid tot een zelfstandig instituut, terwijl het contact met het I.v.P. bewaard bleef doordat de Directeur (Prof. Dr. J. C. DORST) tot voorzitter van de Rijkscommissie werd benoemd. Een belangrijk initiatief van het I.v.P. werd daarmee met succes bekroond.

Het I.v.P. is niet alleen de bakermat van de rassenlijst, doch van vele andere instellingen. Men zou een stamboom kunnen opstellen van de vele instellingen, die uit het I.v.P. zijn gegroeid en vroeger of later zelfstandig zijn geworden. Door het afsplitsen kreeg het I.v.P. de gelegenheid nieuwe initiatieven te ontwikkelen of aan reeds eerder aangevat werk meer aandacht te besteden. De geschiedenis van het I.v.P. leert dat het realiseren van denkbeelden en deze te ontwikkelen tot zelfstandige instellingen van grote betekenis is geweest.

Hulp en voorlichting aan de kwekers van landbouwgewassen

Een soortgelijke ontwikkeling als de rassenlijst beleefde de hulp en voorlichting aan de Nederlandse kwekers van landbouwgewassen.

Gedurende een lange reeks van jaren stelde het I.v.P. de aldaar



Het I. v. P. in Broekema's tijd



Het I.v.P. in Broekema's tijd

aanwezige kruisingspopulaties en geniteurs ter beschikking van de Nederlandse kwekers, terwijl tijdens het bezoek aan de kweekbedrijven ten behoeve van de rassenlijst (en ook per brief en door publikaties) voorlichting werd gegeven.

Tal van rassen van verschillende gewassen zijn voortgekomen uit de door het I.v.P. aan de kwekers ter beschikking gestelde kruisingspopulaties. Enkele daarvan hebben een grote verbreiding gevonden.

Het is ongetwijfeld een belangrijk initiatief van Prof. Dr. J. C. DORST geweest om de hulp en voorlichting aan de kwekers op bredere basis te plaatsen en in het bijzonder meer aandacht te gaan schenken aan het verschaffen van uitgangsmateriaal voor de aardappelveredeling. Dit werd bereikt toen de *Stichting voor Plantenveredeling* (mede dank zij de belangrijke initiatieven van Dr. C. K. VAN DAALEN, toenmaals Inspecteur van de Landbouw) tot stand kwam. Deze stichting is in zekere zin gegroeid uit de hulp en voorlichting aan de kwekers door het I.v.P. Vanaf de oprichting van de S.V.P. (13 sept. 1948) tot 1 juni 1957 trad Prof. Dorst tevens op als Directeur van deze autonome instelling. Mede hierdoor bestond er in het begin een zeer nauwe samenwerking en een wederzijds dienstbetoon tussen I.v.P. en S.V.P. De S.V.P. kreeg in 1951 in de N.O.P. de beschikking over een proefboerderij met kassencomplex ten behoeve van de aardappelveredeling, terwijl aanvankelijk de S.V.P.

gastvrijheid genoot in het I.v.P.-gebouw. In 1952 werd het nieuwe laboratorium (verbonden door een loopbrug met het I.v.P.-gebouw) door de S.V.P. in gebruik genomen.

De prettige verstandhouding tussen I.v.P. en S.V.P. is blijven bestaan. Beide instellingen maken gebruik van dezelfde bibliotheek en hebben in de zomermaanden een gemeenschappelijke tentoonstellingszaal voor ontvangst van bezoekers. Op 14-daagse stafbijeenkomsten houden de medewerkers van I.v.P.-S.V.P. inleidingen over hun onderzoekingen. Op het gebied van veredelingsonderzoek van de aardappel wordt nauw samengewerkt, terwijl ook overigens de medewerkers elkaar over en weer van dienst zijn. Er bestaan wens tot verder gaande splitsing, zodat te verwachten is dat de nog bestaande binding lossen gemaakt zal worden. Het is verheugend dat het veredelingsonderzoek en de hulp en voorlichting aan de kwekers aanzienlijk zijn uitgebreid, dank zij de totstandkoming van de S.V.P.

Het kweekwerk van het I.v.P. en de instandhouding van de instuutsrassen

Bij de oprichting van het I.v.P. in 1912 werden ongetwijfeld grote verwachtingen gekoesterd van het kweekwerk, doch in latere jaren is het kweekwerk meer beschouwd als een mogelijkheid zelf ervarin-

TABEL I. OVERZICHT VAN DOOR HET I.V.P. GEKWEKTE RASSEN

	Jaar van introductie	Afgevoerd in
Imperiaal IIa wintertarwe	1917	1952
Lugduna tuinboon	1924	1925
H × C wintergerst	1924	1927
Millioen III wintertarwe	1924	1928
Matador wintertarwe	1924	1928
Germania zomergerst	1924	1928
Vada koolzaad	1924	1928
Albion gele mosterd	1924	1929
Zaza blauwmaanzaad	1924	1930
Vindicat wintergerst	1924	1956
Gruno vlas	1925	1929
v. Cittershaver	1925	1929
Minister Ruys zomergerst	1925	1935
Texala vlas	1927	1937
Mimi duiveboon	1929	1934
Batauwe wintertarwe	1930	1934
Concurrent wintertarwe	1930	1935
Prins Hendrik wintertarwe	1933	1951
Bunica paardeboon	1936	1955
Vinesco wintergerst	1954	
Minerva zomergerst	1955	
Vada zomergerst	1956	

gen op te doen en om te beschikken over uitgangsmateriaal voor de kwekers en over demonstratiemateriaal van kruisingsouders en kruisingspopulaties voor de studenten en de bezoekers. Het is wellicht mede hieraan te danken dat, in tegenstelling tot Zweden, in Nederland vele particuliere kweekbedrijven tot stand zijn gekomen. Het I.v.P. stond de ontwikkeling van kweekbedrijven niet in de weg. Integendeel, op velerlei wijze is getracht de totstandkoming van zelfstandige kweekbedrijven te stimuleren. Een 22-tal rassen zijn door het I.v.P. gekweekt (tab. 1).

De 3 laatstgenoemde rassen staan nog op de rassenlijst voor landbouwgewassen. Van de oudere rassen hebben Imperiaal IIa en Vindicat de grootste verbreiding gehad.

Aangezien er een nauwe samenwerking bestond tussen het I.v.P. en Prof. Dr. L. BROEKEMA is het van belang enige van de door hem gekweekte rassen tevens te vermelden (tab. 2).

TABEL 2. OVERZICHT VAN DE DOOR PROF. DR. L. BROEKEMA GEKWEKTE RASSEN

	Jaar van introductie	Afgevoerd in
Wilhelmina wintertarwe	1901	1949
Algebra wintertarwe	1917	1935
Juliana wintertarwe (vroeger W × EP)	1921	1954
Jacob Cats wintertarwe	1924	1935
Emma wintertarwe	1924	1938

Het I.v.P. trad op als voortkweker van deze rassen (met uitzondering van de Jacob Cats wintertarwe). Dit hield in dat de instandhouding o.a. van de Wilhelmina wintertarwe en de Juliana wintertarwe door het I.v.P. werd verzorgd. Beide rassen hebben een zeer grote verbreiding gehad. In het bijzonder geldt dit voor de Wilhelmina tarwe die ook in Engeland en Canada op grote schaal is verbouwd. De Wilhelmina tarwe heeft als geniteur gediend voor vele nieuwe rassen.

De instandhouding van de rassen van Prof. Dr. L. BROEKEMA geschiedde door het I.v.P., dat het kwekerszaad hiervan en tevens van de instituutrasen leverde aan een klein aantal vermeerderaars, die het originele zaaizaad in de handel brachten en als tegenprestatie proefvelden aanlegden of een kwekerspremie betaalden.

Toen het Kwekersbesluit in werking trad, kwam een stichting tot stand, waardoor het grootste gedeelte van de kwekersvergoedingen en kwekerspremies (ook van de rassen van Prof. Dr. L. BROEKEMA) het I.v.P. ten goede kon komen.

Bedoelde *Stichting Fonds ter Bevordering van de Veredeling van Landbouwgewassen* werd in 1944 opgericht. De erven BROEKEMA bleken bereid het eigendomsrecht van de door Prof. Dr. L. BROE-

KEMA gekweekte rassen op bepaalde voorwaarden aan deze stichting over te dragen, terwijl het Bestuur van de Landbouwhogeschool accoord ging met de overdracht van door het I.v.P. gekweekte rassen aan deze stichting.

In 1960 had een reorganisatie plaats, teneinde het beheer onder de controle van de Rekenkamer te plaatsen. De sedert 1944 gevormde reserve werd in 's Rijks schatkist gestort, doch de Minister deed de toezegging dat bij de verdeling van de bedragen, die beschikbaar komen voor het onderzoek, rekening zal worden gehouden met de door de stichting in het verleden opgebouwde reserve.

Deze stichting beoogt het verrichten of doen verrichten van die taken, welke nodig zijn voor de instandhouding van de op haar naam staande rassen, steun te bieden bij de voorbereiding van onderzoek en bij de verspreiding van de resultaten, hulp te verlenen bij het veredelingsonderzoek en verder nationale en internationale samenwerking op het gebied van de plantenveredeling te bevorderen. Tevens werd bepaald dat deze stichting niet zelf rassen van landbouwgewassen mag kweken.

Aangezien het materiële crediet dat aan het I.v.P., als afdeling van de Landbouwhogeschool, wordt toegekend zeer bescheiden is te noemen, en van het bedrijfsoverschot slechts een deel aan de proefboerderij ten goede komt, is de steun van de Stichting Fonds ter Bevordering van de Veredeling van Landbouwgewassen zeer welkom. Mede hierdoor werd het machinepark ten behoeve van de instandhouding van de rassen vernieuwd, tijdelijk personeel in dienst genomen, de bibliotheek aangevuld, Euphytica gesteund, en een buitenlandse studiereis door verschillende I.v.P.-medewerkers mogelijk gemaakt.

Het is te verwachten dat ook Prof. Dr. J. SNEEP, de opvolger van Prof. DORST, het nodig zal achten dat het I.v.P. op bescheiden schaal het kweekwerk voortzet. Daardoor kunnen de medewerkers en de studenten zich van nabij op de hoogte stellen van de praktische plantenveredeling en van de instandhouding van de rassen.

Wetenschappelijk onderzoek

Het optreden naar buiten trekt meer aandacht dan rustig voortgezet wetenschappelijk onderzoek. Zo is het te verklaren dat in de periode dat Prof. BROEKEMA (1) vele initiatieven ontwikkelde, de buitenwereld de indruk had dat hieraan bij het I.v.P. meer aandacht geschonken werd dan aan wetenschappelijk onderzoek. Dit is echter een onjuiste indruk.

Vermeld dienen te worden de fysiologische onderzoekingen, waarmede beoogd werd een inzicht te verkrijgen in de grondslagen van productiviteitsverschillen. Het onderzoek strekte zich uit over

verschil in wortelfunctie, verschillend waterverbruik, assimilatie en ademhalingscapaciteit, enz. Met de physiologische analyse van het productieproces heeft Dr. A. E. H. R. BOONSTRA baanbrekend werk verricht.

Aan genetisch onderzoek is steeds veel aandacht geschonken. Vermeld kan worden dat de medewerker Dr. M. J. SIRKS in 1922 de 1e druk van zijn „*Handboek der Algemene Erfelijkheidsleer*” publiceerde en in 1933 een 2e druk verzorgde. Ofschoon Dr. SIRKS ook genetisch onderzoek aan verschillende landbouwgewassen verrichtte heeft hij zeer veel literatuurstudie gemaakt en in zijn talrijke publikaties de aandacht gevestigd op de vorderingen bij het erfelijkheidsonderzoek. Toen Dr. SIRKS tot hoogleraar in de erfelijkheidsleer te Groningen werd benoemd, werd in de vacature voorzien door Dr. S. J. WELLENSIEK aan te trekken. Deze verrichtte o.a. genetisch georiënteerd onderzoek aan rogge en erwten.

In de tijd dat Dr. WELLENSIEK aan het I.v.P. verbonden was werd in samenwerking met Mej. Dra J. M. KRYTHE het overzicht „Five years of colchicine research” in *Bibliographia Genetica* (1942) gepubliceerd. Mevr. Dr. D. E. BREMER-REINDERS verrichtte in volgende jaren baanbrekend werk over de colchicine-behandeling en heeft daardoor vele onderzoekers en kwekers voorlichting en hulp kunnen bieden.

Dr. S. J. WELLENSIEK bewerkte vele publikaties over veredelingsonderzoek tot zijn in 1943 verschenen uitnemend handboek „*Grondslagen der Algemene Plantenveredeling*”. Na zijn benoeming tot hoogleraar in de Tuinbouwplantenteelt te Wageningen werd Dr. F. P. FERWERDA aangetrokken. Deze zette het veredelingsonderzoek van rogge voort en onderzocht daarbij o.a. inteelt en heterosis. Hij koos tevens de mais, als nieuw object ter bestudering van de problemen bij de veredeling van kruisbevruchters.

In de laatste jaren kreeg het genetisch georiënteerde veredelingsonderzoek verbreding door uitbreiding van de staf met Dr. J. G. TH. HERMSEN en Dr. B. MARIS.

Bovendien werd het genetisch georiënteerde mutatie-onderzoek opnieuw aangevat.

Toen de cytologie in de belangstelling kwam, slaagde Prof. BROEKEMA er in Dr. H. BLEIER aan het I.v.P. te verbinden. Deze kreeg in 1928 als opdracht te zoeken naar methoden om door kunstgrepen (soortskruisingen, toepassing van stralen en andere prikkels) de variabiliteit bij cultuurplanten te verhogen en deze verschijnselen cytologisch te onderzoeken. Na het vertrek van Dr. BLEIER was gedurende enige jaren geen onderzoeker beschikbaar voor cytologisch werk, doch in 1944 werd Dr. G. BREMER bij het I.v.P. gedetacheerd en in 1949 opgenomen in de formatie van het I.v.P. In het bijzonder trok zijn onderzoek over tetraploïde rogge de aandacht. Hij schreef

in 1952 een aantrekkelijk boekje over cytologie „*Kerndeling*”. Sedert het aftreden van Dr. BREMER is het cytologisch onderzoek weer tijdelijk op de achtergrond gekomen, omdat andere problemen aangevat dienden te worden. Het is te verwachten dat de staf zal worden uitgebreid met een cytoloog die, in teamwork met de overige stafleden, cytologisch onderzoek zal verrichten.

Spoedig na zijn benoeming tot hoogleraar-directeur heeft Prof. DORST het veredelingsonderzoek van de aardappel op het werkprogramma geplaatst en vooral sedert de benoeming van Dr. H. J. TOXOPEUS zijn belangrijke resultaten bereikt.

Nu in bijna alle landen het mutatie-onderzoek in het centrum van de belangstelling is komen te staan, is het verklaarbaar dat Prof. DORST daarvoor plaats heeft ingeruimd in het werkprogramma. Hieraan werken thans Dr. FERWERDA en Mevr. Dr. BREMER-REINDERS. De proefnemingen over kunstmatige mutatie van kanariezaad zijn reeds in een buitengewoon interessant stadium gekomen.

Tot het wetenschappelijk onderzoek zijn ook te rekenen verschillende onderzoekingen van studenten onder leiding van de hoogleraar of zijn medewerkers. Het is interessant te vermelden dat een dergelijk onderzoek heeft geleid tot het op grote schaal toepassen van bloeibevordering bij de aardappel. Vele aardappelrassen, die van nature grote moeilijkheden boden, zijn met behulp van enting op tomaat tot rijke en langdurige bloei te brengen. Het door studenten verrichte onderzoek van knopmutanten van de aardappel leverde interessante gegevens op.

Na dit globale overzicht is het aantrekkelijk op enkele onderzoekingen, die thans gaande zijn, de aandacht te vestigen.

Het onderzoek van Dr. H. J. TOXOPEUS ligt voor een belangrijk deel op het terrein van de mogelijkheden van gebruik bij de aardappelveredeling van de wilde knoldragende *Solanum*-soorten van Midden- en Zuid-Amerika en van de in de Andes-republieken geteelde rassen van *Sol. tuberosum* subsp. *andigena* en naverwante diploïde soorten waaraan deze landen zo merkwaardig rijk zijn. Voor dit doel wordt in samenwerking met de S.V.P. een grote collectie in stand gehouden (Wageningse Aardappel Collectie — W.A.C.) en op allerlei eigenschappen onderzocht. Uit dit materiaal is o.a. een serie aardappelrassen voortgekomen die resistent zijn tegen aardappelmoehheid, terwijl in de laatste jaren geregeld nieuw resistent basis-materiaal wordt ontdekt. Ook op het gebied van de resistentie tegen *Phytophthora*, Y-virus en nachtvorst zijn nieuwe bronnen gevonden.

Teneinde van de nieuwe vondsten in het verdelingswerk gebruik te kunnen maken, wordt jaarlijks gewerkt aan de verdieping van het inzicht in de mogelijkheden van hybridisatie van de wilde soorten onderling en met *Sol. tuberosum*, waarbij verdubbeling van het

aantal chromosomen en in de laatste tijd ook halvering daarvan met profijt wordt toegepast.

Uit het onderzoek van Dr. B. MARIS zijn belangrijke resultaten gekomen in verband met het kweken op vroegrijpheid bij aardappelen. Het optreden van een nieuw en gevaarlijk physio van de aardappelwratziekte was aanleiding tot een onderzoek over de erfelijkheid van resistentie tegen dit wratziekte physio. De resultaten van eerstgenoemd onderzoek zijn door hem bewerkt tot een proefschrift.

Bij het mutatie-onderzoek van kanariezaad stelde Mevr. Dr. D. E. BREMER-REINDERS vast, dat kanariezaad een zeer geschikte proefplant is. Zowel diploid als door haar tetraploid gemaakt materiaal is in onderzoek. Bestudeerd wordt welke dosis X-stralen resp. neutronen de gunstigste resultaten leveren. Het bleek dat bij behandelingen, die bladgroen-mutanten leveren, de kans op andere mutaties ruim 2 maal zo groot is als in gevallen, waarin geen bladgroen-mutanten optraden. De behandeling met mutagene stoffen (o.a. aethylmethaansulfonaat) bleek zeer hoopgevend te zijn.

Dr. FERWERDA heeft de door Dr. WELLENSIEK toegepaste methode van vegetatieve vermenigvuldiging van bepaalde roggeplanten gebruikt bij het tot stand brengen van massale proefkruisingen en heeft daardoor het inzicht in de veredelingsmethoden van kruisbevruuchters verruimd. Tevens onderzocht hij de cytoplasmatische mannelijke steriliteit en haar tegenhanger: op genen berustend fertiliteitsherstel bij mais en Petunia.

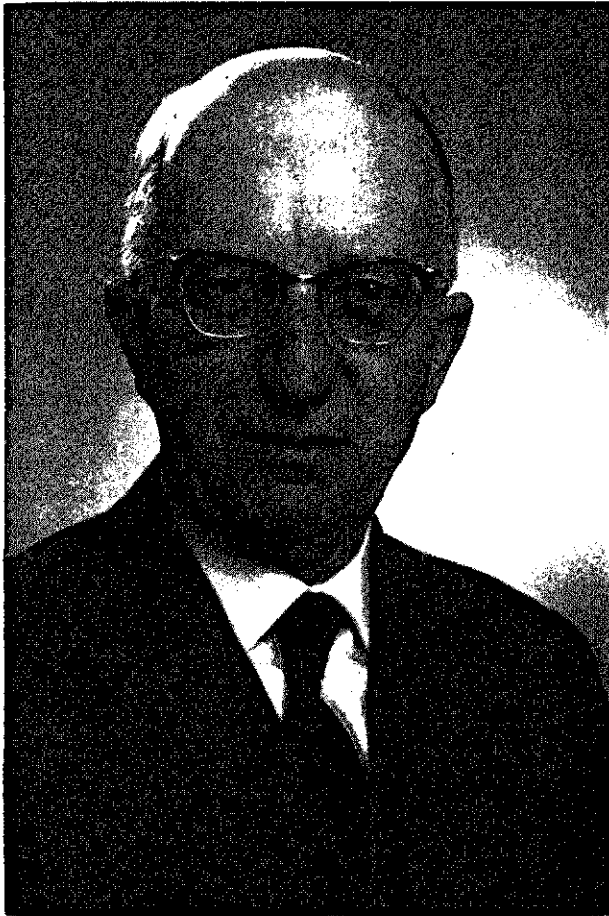
Mevr. Dr. BREMER-REINDERS heeft vele jaren in samenwerking met Dr. G. BREMER gewerkt aan het veredelingsonderzoek van tetraploide rogge. In het bijzonder wordt bij de voortzetting van dit onderzoek aandacht besteed aan verbetering van de uitstoeling en van de korrelzetting. Door tal van rassen tetraploid te maken is tevens getracht de beschikking te krijgen over nieuw uitgangsmateriaal.

Dr. J. G. TH. HERMSEN heeft sinds 1954 interessante onderzoeken verricht aan tarwe. Deze betreffen drie verschillende vormen van bastaardabnormaliteit t.w. necrose, chlorose en dwerggroei. De resultaten van het onderzoek van bastaard-necrose heeft hij in 1962 bewerkt tot een proefschrift.

Hij slaagde erin de genetische basis van genoemde verschijnselen grotendeels op te helderen en heeft daarna bijna 500 tarwerassen onderzocht op het voorkomen van de betrokken erfactoren. Door verband te leggen tussen de genetische samenstelling en de afstamming van deze tarwerassen kon hij vaststellen uit welke bronnen deze factoren stammen en langs welke wegen hun verspreiding in het wereld-rassensortiment heeft plaats gehad.

Tenslotte vond hij een methode, waarmee de meeste normaliter letale bastaarden tot zaadzetting zijn te brengen en de zaadproduc-

tie van semi-letale bastaarden sterk kan worden verhoogd. Voor de praktische kweekarbeid zijn de resultaten van dit onderzoek zeer belangrijk te achten. Door dit onderzoek kreeg Dr. HERMSEN contact met kwekers en onderzoekers over de gehele wereld.



Prof. Dr. J. C. Dorst, hoogleraar-directeur 1941-1962

Tal van publikaties zijn verschenen. Het zou mij te ver voeren deze te noemen of een keuze daaruit te doen. De catalogus in de bibliotheek van het I.v.P. geeft een volledig overzicht van alle door de medewerkers geschreven publikaties.

Opleiding van de studenten

Bij de benoeming van Ir. C. BROEKEMA tot hoogleraar in 1923 luidde zijn leeropdracht „Veredeling van landbouwgewassen.” Toen Dr. J. C. DORST hem in 1941 opvolgde werd de leeropdracht „de

Teelt en de Veredeling van landbouwgewassen", terwijl de leeropdracht van Prof. SNEEP is „de Plantenveredeling."

Aangezien de teelt van het grootste gedeelte van de cultuurgewassen gebaseerd is op planten die door veredeling zijn verkregen,



Prof. Dr. J. Sneepe, die in 1961 het ambt van hoogleraar in de Plantenveredeling aanvaardde, is in nov, 1962 Prof. Dorst opgevolgd als directeur

zullen de colleges in de plantenveredeling ook de studenten, die in hun latere werkkring te maken hebben met onderzoek, onderwijs of voorlichting op het gebied van de plantenteelt ten goede komen en hun inzicht verdiepen.

De grondslagen van de algemene plantenveredeling worden behandeld voor degenen die plantenveredeling als hoofdvak of bijvak kiezen. Voor degenen die plantenveredeling als hoofdvak kiezen worden tevens onderwerpen op het gebied van de bijzondere plantenveredeling behandeld. Hierbij wordt aandacht geschonken aan

veredelingsonderzoek en aan het winnen en instandhouden van nieuwe rassen. Sedert de versterking van de I.v.P.-staf met enige medewerkers, die beschikken over grote ervaring op het gebied van de veredeling van tropische gewassen wordt bij de opleiding van de studenten hiervan geprofiteerd. Het onderwijs wordt aangevuld met een practicum, met demonstratie van het I.v.P.-kweekmateriaal en de instandhouding van de instituutsrassen. De studenten worden op de hoogte gesteld van het in gang zijnde veredelingsonderzoek van I.v.P. en S.V.P. Vermeld dient te worden dat tijdens de periode dat Dr. S. J. WELLENSIEK medewerker van het I.v.P. was, zijn voor de studenten zeer belangrijke handboek „Grondslagen der algemeene plantenveredeling” werd voorbereid en hierin het hoofdstuk over de veredeling van de aardappel door Prof. DORST werd geschreven.

In de jaren 1923-1940 (Prof. Ir. C. BROEKEMA) hebben 62 studenten de plantenveredeling als hoofdvak of bijvak gekozen; in het tijdvak 1941 tot 1961 (Prof. Dr. J. C. DORST) bedroeg dit aantal 280.

Veel leerlingen hebben een werkkring gevonden bij de instituten voor plantenveredeling en voor rassenonderzoek; tal van hen zijn verbonden aan de Nederlandse kweekbedrijven, aan de Keuringsdiensten van de N.A.K., of aan instellingen buiten de Nederlandse grenzen.

Het blijkt dat proefstations en cultuurondernemingen in de tropen en subtropen in het algemeen grote waarde hechten aan een opleiding die mede de plantenveredeling omvat.

Contacten met de Nederlandse kwekers en onderzoekers op veredelingsgebied

Het I.v.P. is ook de bakermat van de *Nederlandse Kwekersbond*. Deze werd in 1927 opgericht ter gelegenheid van de 1e Kwekersdag te Wageningen. De oorspronkelijke naam „Nederlandse sectie van de Association Internationale des Sélectionneurs de Plantes de Grande Culture” bleef gehandhaafd tot de reorganisatie van de Association in een Fédération in 1933. Onder leiding van Prof. Ir. C. BROEKEMA werden verschillende Kwekersdagen georganiseerd en belangrijke problemen aangevat. Toen na de dood van Prof. BROEKEMA en de reorganisatie van de Nederlandse Kwekersbond in 1940, Prof. DORST optrad als voorzitter van Sectie I (Nederlandse kwekers) van de Nederlandse Kwekersbond werd het contact met en tussen de Nederlandse kwekers van landbouwgewassen in belangrijke mate bevorderd door de vele onder zijn leiding gehouden kwekersdagen.

Het secretariaat van de Nederlandse Kwekersbond was van 1927-1952 gevestigd in het I.v.P., daarna werd de Nederlandse Kwekersbond wederom gereorganiseerd en verkreeg een eigen secretariaat in Den Haag. Van 1952 af behoorden ook economische vraagstukken tot zijn werkterrein, terwijl werkgroepen tot stand kwamen die

in belangrijke mate bijdroegen tot een contact tussen de kwekers en de onderzoekers op veredelingsgebied.

Ook op vele andere wijzen werd contact bevorderd. In het bijzonder dient de aandacht gevestigd te worden op de *Studiekring voor Plantenveredeling*, die sedert de oprichting in 1944 (als afdeling van het Kon. Ned. Gen. voor Landbouwwetenschap) en staande onder leiding van Prof. Dr. J. C. DORST vele bijeenkomsten heeft georganiseerd. Niettegenstaande de meeste bijeenkomsten des avonds te Wageningen gehouden worden, tonen ook de onderzoekers van de kweekbedrijven hiervoor grote belangstelling.

Contact met het keuringswezen

Ofschoon aanvankelijk het toezicht op de teelt van origineel zaaizaad van erkende rassen door het I.v.P. werd uitgeoefend, was de Directeur daarvan (Dr. O. PITSCH) toch een groot voorstander van de zich ontwikkelende keuringsdiensten. Door contact met de verenigingen voor de keuring van gewassen te velde trachtte het I.v.P. te bevorderen dat uniforme minimum eisen voor het gehele land tot stand zouden komen.

Uit de jaarlijks onder leiding van Dr. O. PITSCH te Utrecht gehouden vergaderingen van vertegenwoordigers van de verschillende toenmalige bestaande keuringsdiensten kwam het *Centraal Comité inzake keuring van gewassen* voort.

Het zal wel geen bloot toeval zijn geweest dat de Rijkslandbouwconsulent Ir. J. D. KOESLAG, secretaris van het Centraal Comité inzake keuring van gewassen in het I.v.P. gehuisvest werd.

In de tijd dat de rassenlijst verzorgd werd door het I.v.P. was er een natuurlijke band met het keuringswezen, omdat bij goede rasselectie de rassen alleen tot hun recht kunnen komen, indien goed zaaizaad en pootgoed gebruikt wordt. Ook werd de rassenlijst de basis voor de ter keuring toegelaten rassen.

Tijdens het directoraat van Prof. Dr. J. C. DORST is het nauwe contact verklaarbaar, omdat deze indertijd secretaris was van de Keuringsdienst Friesland en daardoor zeer vertrouwd is met de problemen die zich bij de keuring van zaaizaden en pootgoed kunnen voordoen. Bovendien was hij voorzitter van de Rijkscommissie voor de Samenstelling van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen en tot 1960 bestuurslid van de N.A.K.

Uit het op blz. 24 vermelde overzicht van de functies van de Directeur van het I.v.P. blijkt duidelijk dat er een intensief contact is tussen I.v.P. en N.A.K.

Contacten met andere Nederlandse instellingen

Prof. Ir. C. BROEKEMA heeft bij herhaling gepleit voor het tot stand brengen van associaties van onderzoekers en belangstellenden om op die wijze een tegenwicht te vormen tegen de voortschrijden-

de specialisatie. Het bleef niet bij een propageren van object-associaties, doch op het gebied dat de kweekarbeid raakt kwamen verschillende organisaties onder zijn leiding tot stand. Gegevens hierover heeft Prof. BROEKEMA medegedeeld ter gelegenheid van een kwekersdag in 1937. Zijn meesterlijk betoog over „Organisatie van het Landbouwkundig Onderzoek” trok zeer de aandacht.

Ir. GROENEWOLT schreef in de inleiding van het 16e NaCoBrouwboekje 1941 een in memoriam over Prof. Ir. C. BROEKEMA (overleden, midden in zijn werk, 10 juni 1940). Op treffende wijze wordt daarin tevens vastgelegd wat BROEKEMA met zijn initiatieven beoogde. „Door zijn zeer ruime geest bestond voor hem de plantenveredeling niet als zodanig, doch als onderdeel van de landbouw, en evenmin kon in zijn geest de landbouw los gedacht worden van de handel en van de industrie. Wilde de plantenveredeling worden vooruitgebracht, dan zou dit tegen deze achtergrond moeten geschieden, dan zouden landbouw, handel en industrie moeten samenwerken.”

BROEKEMA's ideeën werden verwezenlijkt in het *Nationaal Comité voor Brouwgerst* (thans Nationaal Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier T.N.O.), het *Nationaal Comité voor Voederbouw*, het *Instituut voor Suikerbietenteelt* (thans Instituut voor Rationele Suikerproductie), de *Vlas Studie-Commissie* (uitgegroeid tot het Ned. Vlas Instituut), de *Nederlandsche Uienfederatie*, de *Aardappel Studie-Commissie*, de *Peulvruchten Studie-Combinatie*, de *Tarweorganisatie* en de *Graszaad-associatie*. Verschillende hiervan hebben zich later ontwikkeld, evenals dat met andere het geval was die in meer verwijderd verband van het I.v.P. tot stand zijn gekomen.

Ook de rassenlijst werd door BROEKEMA beschouwd als een associatie van onderzoekers en belangstellenden uit landbouw, handel en industrie.

Het zou mij te ver voeren een overzicht te geven in welke instellingen de Directeuren in de loop der jaren zitting hebben gehad, zodat het volgende overzicht (tab. 3) zich beperkt tot de instellingen, waarbij de afgetreden directeur van het I.v.P., Prof. Dr. J. C. DORST, in begin 1962 een functie vervulde.

TABEL 3. OVERZICHT LANDBOUWKUNDIGE INSTELLINGEN EN COMMISSIES WAARIN PROF. DR. J. C. DORST IN HET BEGIN 1962 ZITTING HAD.

1. *Op het gebied van de plantenveredeling:*

Commissie voor Resistentie-onderzoek van het I.P.O. (voorzitter),
Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek (adviserend bestuurslid),
Kwekerscommissie van het Nationaal Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier
T.N.O. (N.I.B.E.M.) (voorzitter),
Nederlandse Kwekersbond (bestuurslid),
Sectie „Veredelingstechniek” van de Ned. Kwekersbond (voorzitter),

Stichting „Fonds ter Bevordering van de Veredeling van Landbouwgewassen”
(vice-voorzitter),
Stichting voor Plantenveredeling (adviserend bestuurslid),
Studiekring voor Plantenveredeling (voorzitter).

2. *Op het gebied van rassenonderzoek van landbouwgewassen:*

Rijkscommissie voor de Samenstelling van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen
(voorzitter),
Commissie ter bevordering van het kweken en het onderzoek van nieuwe aardappel-
rassen (lid),
Commissie voor Rassenonderzoek voor Groenvoedergewassen (voorzitter),
Commissie van Bijstand van het I.V.R.O. (lid),
Commissie van Voorbereiding Wijziging Kwekersbesluit (lid),
Raad voor het Kwekersrecht (vice-voorzitter).

3. *Keuring van gewassen:*

Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor Landbouwzaden en Aardappelpoot-
goed (N.A.K.) (adv. bestuurslid),
Commissie inzake erkenning kweekbedrijven door de N.A.K. (lid),
Commissie voor Kwekersaangelegenheden van de N.A.K. (voorzitter),
Commissie voor Technische Adviezen van de N.A.K. (lid),
Landrassen-commissie van de N.A.K. (lid),
Raad van Beroep van de N.A.K. (plv. lid),
Keuringsdienst Friesland van de N.A.K. (adviseur),

4. *Algemeen:*

Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek (lid),
Afd. Akker- en Weidebouw T.N.O. (lid),
Brockemafonds (curator),
Centraal Orgaan ter Bevordering van de Veredeling en de Voorziening met Voort-
kwekingmateriaal van Landbouwgewassen (bestuurslid),
Instituut voor Rationele Suikerproductie te Bergen op Zoom (bestuurslid),
Löhnisfonds (curator),
Stichting Izaäk Korteweg en Anna Ida Overwaterfonds uit Strijen (bestuurslid),

5. *Internationale contacten:*

Euphytica, Netherlands Journal of Plant Breeding (voorzitter),
Eucarpia, Europese Vereniging voor Veredelingsonderzoek (bestuurslid).

Internationale contacten

Hoogtepunten op het gebied van internationale contacten vormden de beide te Wageningen gehouden internationale congressen voor plantenveredeling.

Onder leiding van Prof. Ir. C. BROEKEMA werd in 1936 het „Congrès International des Sélectionneurs” gehouden, terwijl bij deze gelegenheid de brochure „l'Agriculture aux Pays Bas” door het I.v.P. werd samengesteld.

In 1956 werd te Wageningen de internationale vereniging voor veredelingsonderzoek *Eucarpia* opgericht en tevens het 1e congres daarvan gehouden. *Eucarpia* behoort zeer zeker tot de belangrijke initiatieven, waaraan Prof. DORST heeft medegewerkt, terwijl hij in

de periode 1956-1959 als voorzitter van deze internationale organisatie optrad. Op het 3e Eucarpia congres in 1962 te Parijs gehouden, werd Prof. DORST benoemd tot ere-president. Het is gebleken dat Eucarpia voorziet in een behoefte. Mede door het tot stand komen van Eucarpia hebben verschillende medewerkers congressen en sectiebijeenkomsten in het buitenland bezocht.

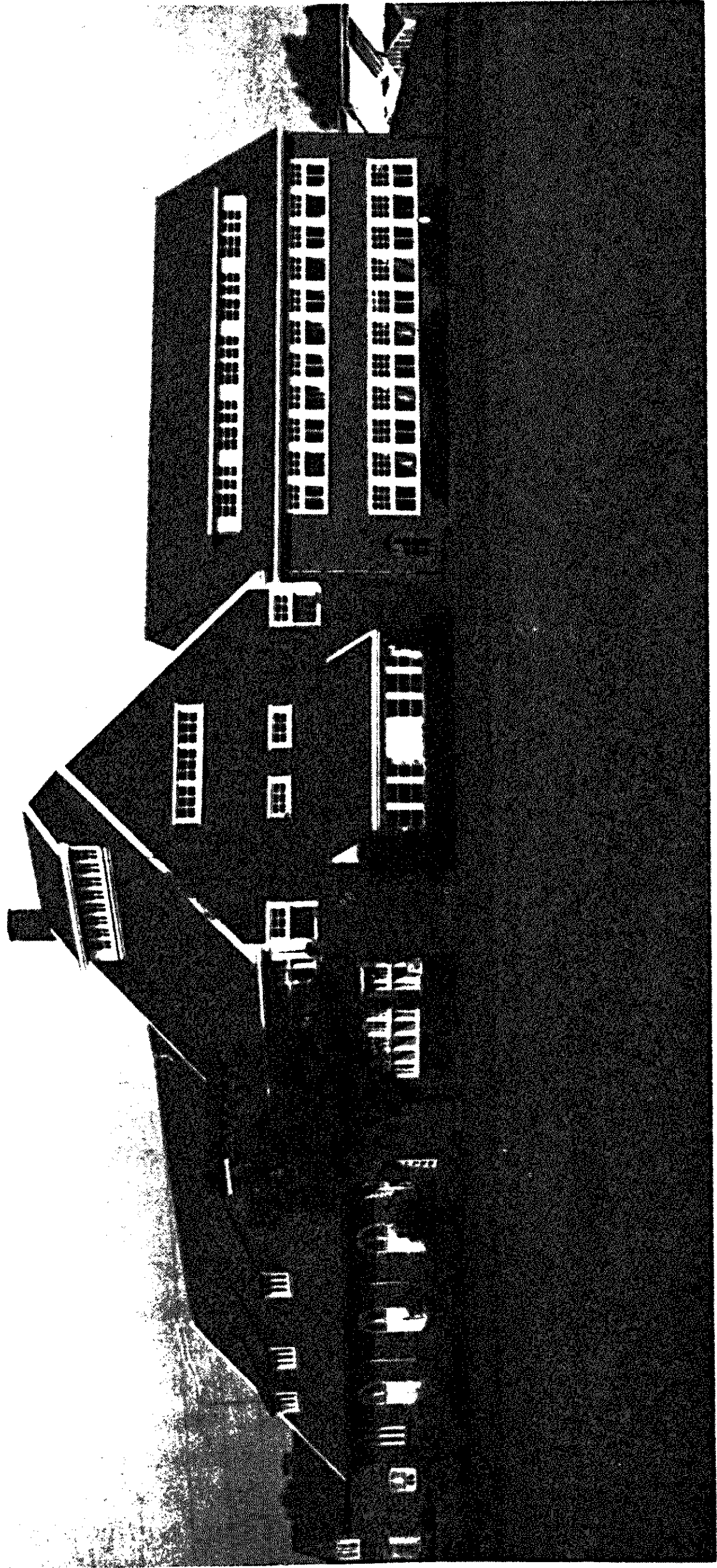
Vermeld dient te worden dat het I.v.P. in belangrijke mate heeft bijgedragen in het tot stand komen van een op internationaal niveau staand tijdschrift voor Plantenveredeling. Dit tijdschrift (*Euphytica*, Netherlands Journal of Plant Breeding) vindt waardering over de gehele wereld. De verzorging van *Euphytica* en de administratie van dit tijdschrift vormen een onderdeel van het I.v.P.-werkprogramma. Niet alleen wordt op deze wijze bevorderd dat de Nederlandse onderzoekers efficiënt publiceren, doch tevens dat de I.v.P. bibliotheek (gesteund door de in het I.v.P. gevestigde „Stichting Fonds ter Bevordering van de Veredeling van Landbouwgewassen) met dit tijdschrift het ruilverkeer op bredere basis kon plaatsnemen. Het is te verwachten dat dit tijdschrift (in 1962 verschijnen de drie afleveringen van deel II en een index op de eerste 10 jaargangen) een positieve factor zal zijn in de verdere ontplooiing van de werkzaamheden van de Nederlandse kweekbedrijven en in het buitenland een „goodwill” zal aankweken voor in Nederland verricht veredelingsonderzoek en kweekwerk.

5. DE HUISVESTING VAN HET I.V.P.

In de eerste jaren waren het bureau en de werklokalen van het I.v.P. gevestigd in de zuidelijke vleugel van het Hoofdgebouw in de Herenstraat en vervolgens tot 1924 in het Instituut voor Phytopathologie (Arboretum). Op de boerderij Groenewoud waren oude bedrijfsgebouwen (naast Nudenoord), terwijl in 1916 een grote graanschuur aan de noordzijde gereed kwam. Aan de graanschuur werd in 1923 een laboratorium gebouwd, dat in 1924 in gebruik werd genomen. Enkele eenvoudige kassen en een kruisingskooi kwamen tot stand. Op het proefterrein op de Wageningse Berg werd een blokhut gebouwd.

Na de benoeming van Prof. DORST tot directeur werd meer aandacht aan het veredelingsonderzoek van aardappelen geschonken; de afdeling aardappelonderzoek werd in 1956 gevestigd aan de Bornsesteeg. Het aldaar bestaande veldlaboratorium en het warenhuis met kas kwamen zeer van pas.

Na de totstandkoming van de S.V.P. werd aan deze jonge instelling gastvrijheid verleend en werd getracht van het geheel (Prof. DORST was toen tevens Directeur van de S.V.P.) een economisch verantwoord veredelingscentrum te maken. Aan de S.V.P. werden werkkamers en proefterreinen van het I.v.P. ter beschikking ge-



Het is te verwachten dat in de naaste toekomst beide laboratoria ter beschikking van het I. v. P. zullen komen te staan (links I. v. P.-gebouw, rechts S. V. P.-laboratorium)

steld, omgekeerd kwam bij het in gebruik nemen van het nieuwe laboratorium van de S.V.P. de 1e etage daarvan ter beschikking van de I.v.P.-S.V.P.-bibliotheek; een werkkamer werd bestemd als kantoor voor de bedrijfsleider van het I.v.P. en zijn assistent. Het I.v.P. genoot gastvrijheid in de S.V.P.-kassen en -koelcellen.

Door de snelle groei van de S.V.P. werd het ruimtegebrek steeds nijpender.

Voorstellen van Prof. DORST in 1957 om de bestaande gebouwen en de proefterreinen aan de noordzijde van de straatweg over te dragen aan de S.V.P. en voor het I.v.P. een nieuw laboratorium met nieuwe bedrijfsgebouwen aan de zuidzijde van de straatweg te bouwen hadden niet het gewenste resultaat. Thans schijnt het waarschijnlijk dat binnenkort een barak voor I.v.P.-S.V.P. tot stand komt om tijdelijk in het nijpende gebrek aan werkruimte te voorzien en dat de S.V.P. over enige jaren elders wordt gevestigd.

In 1958 kwam een nieuwe concierge-woning aan de westzijde van het I.v.P.-gebouw tot stand.

De bedrijfsgebouwen aan de zuidzijde zijn bouwvallig en allerm minst passend voor een modern veredelingsinstituut.

6. HET I.V.P. VERLEENDE GASTVRIJHEID

Ofschoon het I.v.P.-gebouw weinig werkkamers bevat, dient vermeld te worden dat gedurende vele jaren gastvrijheid werd verleend aan het bureau van de Rijkslandbouwconsulent Ir. J. D. KOESLAG, secretaris van het Centraal Comité inzake keuring van gewassen en secretaris van de in 1929 tot stand gekomen Regelingscommissie voor het Landbouwproefveldwezen. Ook het NaCo-Brouw, het NaCoVo, de P.S.C. en de Proefveldencommissie van de Suikerindustrie waren in het I.v.P.-gebouw gevestigd.

Prof. BROEKEMA trachtte op die wijze steun te bieden en stelde anderzijds het contact zeer op prijs in verband met de voorbereiding van de rassenlijst voor landbouwgewassen.

Tijdens het Directoraat van Prof. DORST werd gastvrijheid verleend aan de S.V.P.; verschillende werkkamers van het I.v.P. zijn in gebruik bij de S.V.P. (directeurskamer, chemisch laboratorium, kamers voor Hoofdadministrateur en voor het administratief personeel). Het behoeft geen betoog, dat hierdoor de mogelijkheid ontbreekt de staf op verantwoorde wijze onder te brengen, laat staan uit te breiden, gastmedewerkers te ontvangen of studenten en promovendi werkruimte te bieden. Niettegenstaande de goede verstandhouding tussen I.v.P.-S.V.P., ziet het I.v.P. verlangend uit naar de dag dat de bij de S.V.P. in gebruik zijnde werkkamers weer ter beschikking komen.

7. DE TENTOONSTELLING PLANTENVEREDELING

In de periode 1930-1940 werden talrijke bezoekers en excursies ontvangen. Na het herstel van Wageningen nam het bezoek sterk toe en dikwijls werden algemene groepen overgedragen aan het I.v.P. Het behoeft geen betoog dat het in dergelijke gevallen gewenst is de bezoekers een algemene indruk te geven van Wageningen als landbouwkundig centrum, doch de plantenveredeling, het rassenonderzoek, de zaaizaad- en pootgoedproductie in Nederland niet te vergeten. Al naar de aard van het bezoek en de beschikbare tijd is steeds getracht rekening te houden met speciale wensen.

Op regenachtige dagen zijn de proefterreinen (rivierklei) niet begaanbaar. In de jaren voor de oorlog had de ontvangst dan wel eens plaats in de collegezaal of werd een rondgang gemaakt door het laboratorium en de kassen. Grote vooruitgang werd geboekt toen het belang van een tentoonstellingszaal werd ingezien en men van de nood een deugd maakte door de dorsvloer met eenvoudige middelen in te richten tot een ontvangstzaal. Met behulp van wit latwerk langs de wanden werden wandplaten tentoongesteld, terwijl er naar gestreefd werd met materiaal de toelichting te verlevendigen.

De eerste tentoonstelling kwam in 1949 tot stand; sedert dien is ieder jaar in de maanden mei, juni en juli een tentoonstelling gehouden. Het steeds weer opnieuw inrichten vormde een prikkel telkens het materiaal op andere wijze te rangschikken en verouderde platen door nieuwe te vervangen. Tevens is gestreefd naar éézelfde formaat van de wandplaten, zodat deze gemakkelijk verwisseld kunnen worden.

In het eerste jaar werd ook grote aandacht besteed aan het keuringswezen en de export van zaaizaad en pootgoed. In volgende jaren leverde het veredelingsonderzoek van I.v.P. en S.V.P. voldoende stof, doch steeds wordt ook de aandacht gevestigd op de rassenlijst, de Nederlandse kwekers van landbouwgewassen en de kwekersbescherming.

In het algemeen wordt één der medewerkers belast met de ontvangst; in bijzondere gevallen wordt de excursie verwelkomd door de Directeur van I.v.P. of van de S.V.P. Bij het bezoek aan proefterreinen worden enige geleiders ingeschakeld.

Het voordeel van de tentoonstellingszaal is dat in korte tijd een overzicht kan worden gegeven, dat het onderzoek van de overige medewerkers rustig voortgang vindt en dat ook bij regenachtig weer de excursies tot hun recht komen.

Bij het onderwijs in de plantenveredeling is de tentoonstelling zeer instructief.

Aan alle bezoekers wordt een gedrukt gidsje van het werkprogramma van I.v.P. en S.V.P. in Nederlandse taal of een stencil in

Franse, Engelse of Duitse taal uitgereikt. Bovendien zijn voor onderzoekers en kwekers andere publikaties beschikbaar.

Vermeld dient te worden dat de bezoekers niet uitsluitend uit de landbouwsector komen. Als voorbeeld is te noemen de ontvangst van leerlingen van Lycea en Hogere Burgerscholen, wanneer de leraar in de plantkunde behoefte heeft de leerlingen in contact te brengen met toepassingen van de erfelijkheidsleer. Dikwijls wordt bezoek ontvangen van deelnemers aan te Wageningen georganiseerde congressen om ter afwisseling van het programma een indruk te krijgen van de omvang van Wageningen als landbouwkundig centrum. Op een plattegrond in de hal van het I.v.P. is de ligging van de afdelingen van de Landbouwhogeschool en van de zelfstandige instituten met lampjes aangegeven.

Het gastenboek getuigt van de vele bezoekers.

De gunstige ervaringen met de I.v.P.-tentoonstelling waren voor enige andere instellingen een stimulans het voorbeeld te volgen.

De ontvangst van buitenlandse onderzoekers op veredelingsgebied en van kwekers, doch ook van buitenlandse studenten en landbouwkundigen, deed de behoefte ontstaan aan een eenvoudige gids van Wageningen als landbouwkundig centrum. Van deze gids zijn 4 edities in Franse taal en 8 edities in Engelse taal door het I.v.P. verzorgd. Het 1e gidsje in 1946 omvatte slechts 8 blz., de Engelse gids in 1957 had een omvang van 176 blz. Dank zij deze gids, die alle landbouwkundige instellingen en medewerkers te Wageningen omvat (en nog steeds een unicum is in universitair Nederland), werd de doolhof van instituten, laboratoria en diensten ontsloten.

De jaarlijkse herziening van de gids eiste veel tijd van het I.v.P., zodat andere werkzaamheden op het eigenlijke werkgebied in het gedrang kwamen. Het I.v.P. heeft het bijzonder gewaardeerd, dat het inmiddels opgerichte Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen bereid was de verzorging van de gids over te nemen. In de jaren 1958-1962 verscheen jaarlijks een door het I.A.C. voortreffelijk verzorgde gids in Engelse taal, terwijl in 1962 tevens een gids in Franse taal door het I.A.C. is uitgegeven.

Met de gids is het dus gegaan, zoals met andere initiatieven van het I.v.P. Naarmate de uitwerking van het idee op hoger niveau kwam en de voortzetting van het werk relatief te veel tijd en energie vroeg, werd getracht de werkzaamheden over te dragen aan een instelling, die voor dat doel werd opgericht of daarvoor ruimte in het werkprogramma kon maken. Ook van de Engelse gids „*Wageningen Centre of Agricultural Science*” en van de Franse editie „*Wageningen, Centre Agronomique des Pays-Bas*” mag worden gezegd dat de bakermat is gelegen in het I.v.P.

8. BIBLIOTHEEK

In een overzicht van 50 jaren I.v.P. komt de bibliotheek een ere-

plaats toe, omdat deze op voorbeeldige wijze service heeft verleend. In de loop der jaren is de bibliotheek (die oorspronkelijk beheerd werd door Dr. M. J. SIRKS), niet alleen gegroeid, doch ook een levend onderdeel gebleven. Dank zij de zorgen en activiteit van de heer H. JANSEN is naar een intensief ruilverkeer gestreefd om een zo volledig mogelijke collectie boeken, tijdschriften en overdrukken op het gebied van de plantenveredeling in ruime zin te vormen. De collectie werd op voortreffelijke wijze toegankelijk gemaakt, zodat de onderzoekers en studenten zich zonder moeite snel op de hoogte kunnen stellen.

De bibliotheek was oorspronkelijk in kamers en gangen van het I.v.P.-gebouw gevestigd, doch bij het in gebruik nemen van het nieuwe S.V.P.-laboratorium werd de gehele 1e etage ter beschikking gesteld van de gemeenschappelijke I.v.P.-S.V.P.-bibliotheek.

De medewerkers van tal van instellingen te Wageningen maken eveneens dankbaar gebruik van deze bibliotheek, terwijl ook de studenten van andere studierichtingen de goede organisatie van deze bibliotheek tonen te waarderen.

Vastgesteld kan worden dat deze bibliotheek in de loop der jaren dikwijls voorlichting heeft gegeven bij het inrichten of reorganiseren van andere bibliotheken en actief heeft medegewerkt aan het tot ontwikkeling brengen van het bibliotheekleven in Wageningen.

Ter illustratie van de omvang van de collectie kan worden vermeld dat deze 3190 boeken, 841 tijdschriftenseries (waarvan 446 nog verschijnen), 37484 overdrukken en 9326 krantenknipsels omvat. Vermeldenswaard is dat ook de titels van alle voor de plantenveredeling van belang zijnde artikelen in de aanwezige tijdschriften voorkomen in de catalogi van deze bibliotheek. De kaartsystemen geven toegang via de auteurs en via onderwerpen.

9. DE PROEFBOERDERIJ „GROENEWOUD” EN DE OVERIGE PROEFTERREINEN VAN HET I.V.P.

In de eerste jaren van het I.v.P. had het kweekwerk plaats bij de afd. Landbouwplantenteelt (tuinman: W. SURINK).

Reeds in maart 1913 werd de boerderij „Groenewoud” aanvaard, de woning op 1 mei 1913. De heer P. FOLMER werd op 10 maart 1913 benoemd tot bedrijfsboer. Het aan weerszijden van de straatweg Wageningen-Grebbeberg op zware rivierklei gelegen gemengd bedrijf omvatte bij de aanvaarding \pm 15 ha bouwland en \pm 26 ha weiland, ten dele beplant met vruchtbomen. De cultuurtoestand van het op ronde akkers liggende land met diepe greppels en zonder behoorlijke waterafvoer was uitermate slecht. Wateroverlast en onkruiden vormden grote problemen.

Nadat sloten gegraven waren en drainbuizen gelegd, is getracht de structuur van de grond te verbeteren.

In 1916 kwam aan de noordzijde van de straatweg een grote graanschuur gereed; enige jaren later werd daaraan een laboratorium gebouwd.

In de jaren 1924-1939 had het I.v.P. bovendien voor beproeving en vermeerdering van zijn rassen de beschikking over de in 1919-1923 door de G.Z.V. als kweekbedrijf geëxploiteerde boerderij (ruim 40 ha uitmuntende zavelgrond) te Rodeschool (Gr.).

De boerderij Groenewoud werd oorspronkelijk gebruikt als vermeerderingsbedrijf van het I.v.P. en voor proefnemingen van de afdeling Veeteelt. Na de scheiding in 1923 bleef van de gronden \pm 32 ha voor het I.v.P. over. Het kweekwerk werd toen ook naar het Groenewoud overgebracht. Thans bezit het I.v.P. na toevoeging van enige percelen en verlies van 2 ha ten behoeve van het tracee Rijksweg 25 ongeveer 20 ha aan de zuidzijde (inclusief 0,35 voor bedrijfsgebouwen) en 18 ha aan de noordzijde van de Rijksweg (inclusief 1,25 ha aan gebouwen en kassen). Van laatstgenoemde gronden is 5 ha in gebruik bij de S.V.P.

Terwijl in de laatste jaren de in het voorjaar tussen Wageningen en het I.v.P. gelegen en voor een ieder zo aantrekkelijke boomgaarden ten prooi vielen aan de uitbreidingsplannen van de Gemeente Wageningen en vergroting van het I.v.P. proefterrein aan de noordzijde van de straatweg, zijn de boomweiden van het Groenewoud geroid in verband met de toenemende behoefte aan vruchtwisseling op de I.v.P.-terreinen. In verband met de scheurplicht werd destijds van de 9 ha reeds 2,8 ha ontgonnen, terwijl in 1957 en 1959 de resterende percelen boomweide ontgonnen werden en proefterreinen van zeer goede structuur leverden.

Aan de zuidzijde van de Rijksweg zijn sedert vele jaren de 8 ha Middeldkampen in gebruik als weiland ten behoeve van de mestveestapel van het I.v.P.

Vroeger beschikte het I.v.P. over enige percelen zandgrond aan de oostzijde van Wageningen (naast het Lab. v. Microbiologie en aan de Postjesweg). Thans zijn in gebruik 0,6 ha vochthoudende, humeuze zandgrond aan de Bornsesteeg, 1,65 ha hoge, droge zandgrond op de Wageningse berg en 1 ha lichte zandgrond (behorende tot de S.V.P.-proefterreinen) aan de bosrand. Voor veredelingsonderzoek is het immers noodzakelijk niet alleen op klei, doch ook op verschillende zandgronden de selecties te beproeven. Voor het uitplanten van aardappelzaailingen en het aan de gang brengen van klonen van rogge leent zich het terrein aan de Bornsesteeg bij uitstek. De droge zandgrond op de Wageningse Berg (gepacht van het „Geldersch Landschap”) wordt gebruikt om de droogteresistentie van aardappelen, haver, mais en tetraploide rogge te onderzoeken en tevens om tetraploid rogge-materiaal te isoleren. Op lichte zandgrond aan de bosrand heeft veredelingsonderzoek van diploide rogge, mais en aardappelen plaats.

De proefterreinen voor veredelingsonderzoek, observatieproefvelden, kweekwerk en instandhouding van de instituutsrassen kunnen alleen aan redelijke eisen beantwoorden, indien een ruime vruchtwisseling wordt toegepast. Op een proefboerderij is de vruchtwisseling van nog grotere betekenis dan op een normaal landbouwbedrijf, omdat de rijptijden, de opbrengsten, enz. van de vele op één perceel verbouwde selecties verschillend zijn en daardoor de toestand van de grond onregelmatig wordt. Het is gebleken dat per jaar slechts $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{5}$ van het terrein voor nauwkeurige proefnemingen gebruikt kan worden.

Sedert het begin wordt de proefboerderij Groenewoud als een gemengd bedrijf geëxploiteerd. Dit is de proefnemingen en de exploitatiekosten zeer ten goede gekomen. Door het houden van een veestapel kreeg het I.v.P. de beschikking over flinke hoeveelheden stalmest, terwijl anderzijds de selecties van tarwe, gerst, haver, peulvruchten, die niet werden aangehouden en als mengsel weinig handelswaarde bezitten, bestemd werden tot voer voor de veestapel.

De reeds bij de aanvaarding oude bedrijfsgebouwen (woning, grote veeschuur, werktuigenschuur) op het terrein aan de zuidzijde (naast Nudenoord) zijn in tegenstelling tot vele naburige boerderijen in de oorlog gespaard gebleven. De vernielde boerderijen van particulieren zijn met Rijkssteun vervangen door moderne gebouwen. Het I.v.P. ziet, mede in verband met de bouwvalligheid van de oude boerderij, verlangend uit naar het tijdstip dat vernieuwing tot stand komt. Dit zou niet alleen het aanzien van het I.v.P. (veel bezoekers, veel excursies) zeer ten goede komen, doch ook voor de veiligheid van mens en dier zeer gewenst zijn.

10. DE MEDEWERKERS VAN HET I.V.P. IN DE PERIODE 1912-1962

In de hieronder volgende overzichten zijn de wetenschappelijke medewerkers, de bedrijfsleider, de bibliothecaris, de taalkundige medewerkers en degenen die bij het I.v.P. gedetacheerd werden (of in het I.v.P. gastvrijheid genoten) vermeld.

Wetenschappelijke medewerkers van het I.v.P.

Dr. O. PITTSCH (Directeur)	1 okt. 1912	1 aug. 1918
Ir. H. K. H. A. MAYER GMELIN (Onder-directeur)	1 okt. 1912	31 juli 1920
Dr. K. ZIJLSTRA	1 jan. 1913	1 sept. 1917
G. AZINGS VENEMA	1 jan. 1913	1 mei 1927
J. HESSING	1 jan. 1914	1 nov. 1923
J. v. HAARST	1 jan. 1917	5 sept. 1918
Dr. M. J. SIRKS	8 okt. 1917	8 okt. 1937
Prof. Ir. C. BROEKEMA (Hoogleraar-directeur)	1 aug. 1923	10 juni 1940

Dr. A. E. H. R. BOONSTRA	1 jan. 1927	16 sept. 1947
Ir. J. K. GROENEWOLT	1 mei 1927	1 april 1929
„	1 nov. 1930	1 sept. 1942
Dr. H. BLEIER	7 jan. 1928	15 mrt. 1934
Ir. R. P. DOJES	16 mrt. 1935	16 mrt. 1936
Dr. H. DE HAAN	16 mrt. 1935	heden
Ir. R. P. LAMMERS	18 sept. 1934	31 dec. 1936
Ir. M. J. DONKERSLOOT	1 april 1937	1 sept. 1937
Ir. M. L. 'T HART	1 sept. 1937	1 febr. 1938
Dr. S. J. WELLENSIEK	13 juli 1938	1 febr. 1946
Prof. Dr. J. C. DORST (Hoogleraar-directeur)	1 april 1941	31 okt. 1962
Ir. H. SCHAEPMAN	1 okt. 1943	1 mrt. 1944
Dr. F. P. FERWERDA	1 mei 1946	heden
Ir. D. KLOEN	1 mei 1946	1 jan. 1950
Ir. P. C. REEKERS	15 mrt. 1948	31 dec. 1948
Dr. H. J. TOXOPEUS	1 juni 1948	heden
Dr. G. BREMER	1 mei 1949	31 dec. 1956
Dr. J. G. TH. HERMSEN	1 april 1954	heden
Dr. B. MARIS	1 mrt. 1955	heden
Mevr. Dr. D. E. BREMER-REINDERS	1 jan. 1957	heden
Prof. Dr. J. SNEEP (Hoogleraar; 1 nov. 1962 direc- teur)	19 sept. 1961	heden
<i>Bedrijfsleiders</i>		
P. FOLMER	10 mrt. 1913	1 okt. 1946
Sj. BEKIUS (in dienst getreden op 1 aug. 1924)	1 okt. 1946	31 aug. 1960
JOH. DROS (in dienst getreden op 1 juni 1949)	1 sept. 1960	heden
<i>Bibliothecaris</i>		
H. JANSEN	17 aug. 1915	heden
<i>Taalkundige medewerkers</i>		
Mej. Y. J. HEINSIUS (analyste)	7 mei 1928	heden
N. G. UILENBURG	16 jan. 1955	heden

Gedetacheerd bij het I.v.P. (resp. gastvrijheid verleend)

In 1919 werd de Rijkslandbouwconsulent Ir. J. D. KOESLAG gedetacheerd bij het I.v.P. om op te treden als secretaris van het *Centraal Comité inzake keuring van gewassen*. Hij vervulde deze functie tot de oprichting van de N.A.K. in 1932.

Inmiddels was Ir. KOESLAG tevens secretaris geworden van de *Regelingscommissie voor het Landbouwproefveldwezen*. Hij werd

daarbij geassisteerd door Ir. N. H. H. ADDENS (1932-1935) en vervolgens door Mej. Ir. G. A. A. EVERSMAAN. Na de dood van Ir. KOESLAG (2 febr. 1938) trad zij als secretaresse van de Regelingscommissie op. De Regelingscommissie werd in mei 1939 opgeheven, de werkzaamheden werden voortgezet door de Afd. Proefvelden van het C.I.L.O., onder leiding van Mej. Ir. EVERSMAAN.

Aan de landbouwkundige van de *Proefvelden-Commissie der Suikerindustrie*, Ir. W. A. BOSMA, werd gastvrijheid verleend (1924-1927), tevens aan de assistent Ir. C. KALISVAART (1925-1927). Na 4 jaren samenwerking met het I.v.P. werd de standplaats Bergen op Zoom. Uit deze Proefvelden-Commissie is het Instituut voor Suikerbietenenteelt (later Instituut voor Rationele Suikerproductie) voortgekomen.

Het secretariaat van het *NaCoBrouw* was van de oprichting af in 1934 tot 1943 gevestigd in het I.v.P. In deze periode werd gastvrijheid verleend aan de landbouwkundige medewerkers: Ir. R. P. LAMMERS (1936-1939), Ir. M. HILDESHEIM (1939) en Ir. J. A. HUYSKES (1940-1943). Het bureau werd daarna verplaatst naar het C.I.L.O.; hieruit kwam het Nationaal Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier T.N.O. (N.I.B.E.M.) voort.

In hetzelfde jaar dat het NaCoBrouw tot stand kwam werd eveneens het *NaCoVo* opgericht en gevestigd in het I.v.P. Achtereenvolgens waren hiervan de landbouwkundige medewerkers: Ir. TH. ARTS (1934), Ir. H. MENRATH (1935), A. RIENKS (1936) en A. C. BUYS (1937).

In latere jaren werden bij het I.v.P. gedetacheerd:

Mej. Dr. D. E. REINDERS (Onderzoekster T.N.O.)	15 mrt. 1941	31 dec. 1956
Mej. Dra. J. M. KRIJTHE (Onderzoekster Ned. Chininefabriek, Amsterdam)	1 april 1942	1 febr. 1946
Ir. H. T. WIERSEMA (Onderzoeker C.I.L.O.)	1 juli 1942	1 mei 1946
Ir. G. CLEY (Onderzoeker Commissie voor Rassenonderzoek van Groenvoedergewassen)	1 febr. 1943	1 okt. 1944
Dr. G. BREMER (Cytoloog, Fonds B.V.L.)	1 sept. 1944	30 april 1949
L. A. VAN MELLE (Taalkundig medewerker, Fonds B.V.L.)	12 nov. 1945	18 febr. 1954
Ir. B. M. BAKKER (Onderzoeker C.I.L.O.)	1 okt. 1946	1 nov. 1948
JOH. DROS (Selectie-assistent, Fonds B.V.L.)	1 jan. 1948	31 mei 1949

N. G. UILENBURG (Taalkundig medewerker, Fonds B.V.L.)	1 april 1954	15 jan. 1955
Ir. H. H. SCHNIEDERS (Onderzoeker Marshall hulp)	1 jan. 1955	31 dec. 1958
TH. MEINDERSMA (Selectie-assistent, Fonds B.V.L.)	18 jan. 1960	31 aug. 1960

Het zou mij te ver voeren het overige personeel van laboratorium en proefboerderij te noemen, dat in de loop der jaren met toewijding werkzaam was bij het I.v.P. In hoofdstuk 12 wordt een overzicht gegeven van de personeelsformatie in 1962.

II. HET WERKPROGRAMMA VAN HET I.V.P. IN 1962

Voor het I.v.P. is 1962 niet alleen een jubileumjaar, doch ook het jaar waarin Prof. Dr. J. C. DORST is afgetreden als Directeur. Het is verheugend dat zijn opvolger, Prof. Dr. J. SNEEP, reeds in september 1961 als hoogleraar in de plantenveredeling in functie kon treden. Enerzijds heeft deze zich geheel kunnen wijden aan het onderwijs in de plantenveredeling en anderzijds kon Prof. SNEEP zich op de hoogte stellen van het onderzoek, de kweekarbeid, de instandhouding van de rassen, de interne organisatie van het laboratorium en het proefbedrijf. Voor Prof. DORST was deze overgangsperiode prettig, omdat hij ontlast werd van het voorbereiden en geven van colleges en daardoor meer tijd aan drie promovendi kon geven.

Het werkprogramma van het I.v.P. in 1962 is als volgt:

Onderwijs aan de studenten

De colleges in de plantenveredeling worden aangevuld met een practicum en met excursies. De studenten worden op de hoogte gebracht van het wetenschappelijke onderzoek van de I.v.P.- en S.V.P.-medewerkers. De gezamenlijke bibliotheek van I.v.P. en S.V.P. bezit een vrijwel complete verzameling van vakliteratuur, welke in een systematische catalogus toegankelijk is gemaakt.

Onderzoek

Het wetenschappelijk onderzoek van het I.v.P. is vooral gericht op fundamentele problemen verband houdende met de plantenveredeling. Men bestudeert o.a. de fysiologische rasverschillen, de cytologie, plasmatische erfelijkheid, soortskruisingen (aardappel, tarwe), geslachtskruisingen (tarwe en rogge), de erfelijkheid van necrose, chlorose en dwerggroei in tarwekruisingen, mutaties, het probleem van de heterosis, ziekteresistentie (aardappel, mais), de erfelijkheid van de vroegrijpheid van aardappelen, de erfelijkheid van wratziekteresistentie en de veredelingsmethoden.

Enkele onderzoeken worden verricht in samenwerking met de S.V.P. en met het I.T.A.L.

Eigen kweekarbeid

Het I.v.P. verricht kweekarbeid op beperkte schaal met tarwe, gerst, haver, rogge, mais en aardappelen. Bij het onderwijs wordt hiervan geprofiteerd. Ook de instandhouding van de instituutsrassen wordt aan de studenten getoond.

Optreden naar buiten

Met diverse instellingen wordt samengewerkt (o.a. Stichting voor Plantenveredeling, Instituut voor Toepassing van Atoomenergie in de landbouw, Raad voor het Kwekersrecht, Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek, Instituut voor Rationele Suikerproductie, Nederlandse Algemene Keuringsdienst, Rijkscommissie voor de Samenstelling van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen, Nationaal Instituut voor Brouwgerst, Mout en Bier en verschillende andere instituten, verenigingen en studieverenigingen).

Het secretariaat van de Stichting Fonds ter Bevordering van de Veredeling van Landbouwgewassen is in het I.v.P. gevestigd.

Secretariaat en administratie van Euphytica zijn eveneens gevestigd in het I.v.P. Door de verzorging van Euphytica worden contacten met buitenlandse onderzoekers gelegd (uitwisseling van gedachten, publikaties en materiaal).

12. ORGANISATIESCHEMA VAN HET INSTITUUT VOOR VEREDELING VAN LANDBOUWGEWASSEN

Directeur: Prof. Dr. J. SNEEP

1. *Onderwijs:*

Prof. Dr. J. Sneepe, Hoogleraar

2. *Veredelingsonderzoek aardappelen*:*

Dr. H. J. Toxopeus, Wetensch. Hoofdambt. A

Dr. B. Maris, Wetenschap. ambt. I

J. Verdenius, Techn. assistent A

3. *Veredelingsonderzoek mais, diploide rogge, Triticale, kunstmatige mutatie:*

Dr. F. P. Ferwerda, Wetensch. Hoofdambt. A

G. Heemstra, Techn. ambt.

Mej. Y. J. Heinsius, Analyste

Mej. H. M. L. G. Geuskens, Adj. lab.

A. Ruysch, Rijksambtenaar E

* Dit veredelingsonderzoek geschiedt in nauwe samenwerking met de S.V.P.

4. *Mutatie-onderzoek en veredelingsonderzoek tetraploide rogge:*
 Mevr. Dr. D. E. Bremer-Reinders, Wetensch. Hoofdambt.
 Mej. H. Kranendonk, Laborante
 H. W. R. van Holland, Techn. assis. T.N.O.
 G. W. Ruysch, Rijksambt. E
5. *Plasmatische erfelijkheid, semiletaliteit van tarwekruisingen:*
 Dr. J. G. Th. Hermsen, Wetensch. ambt. I
 J. Waninge, Techn. assistent
 W. D. J. v. d. Vliet, Rijksambtenaar D
 Mevr. J. C. M. van Koert-Albers, Techn. assistente
 Mej. W. de Jong, Adj. lab.
6. *Veredeling, instandhouding der rassen:*
 Th. Meindersma, Techn. assistent
 Th. J. J. Krechting, Rijksambt. D
 G. D. Seves, Rijksambt. D

Afdelingen in algemene dienst

7. *Proefboerderij:*

- J. P. A. Dros, Bedrijfsleider
 H. B. Blekkink, Rijksambtenaar E
 J. v. d. Brink, Rijksambtenaar E
 H. J. Buiting, Rijksambtenaar D
 G. H. Fontein, Rijksambtenaar E
 D. H. A. Hobé, Rijksambtenaar E
 H. C. Krechting, Rijksambtenaar E
 N. J. Lamers, Rijksambtenaar E
 P. H. Lamers, Rijksambtenaar D
 G. J. J. v. d. Scheur, Rijksambtenaar E
 H. v. d. Scheur, Rijksambtenaar E
 D. A. van den Werken, Rijksambtenaar E

8. *Mechanisch-technische afdeling:*

- G. Derksen, Hoofdtechnicus
 B. J. Gielink, Rijksambtenaar D
 B. Navest, Rijksambtenaar D

9. *Photografische afdeling*

- J. Post, Amanuensis A, Concierge C (Hoofd interne dienst)

10. *Interne dienst:*

- Th. W. Schouten, Rijksambtenaar F
 H. G. Vermeulen, Rijksambtenaar F
 Mej. G. Beumer, Werkster

11. *Administratie:*

T. Vierbergen, Adm. Ambt. C. II

12. *Bibliotheek:*

H. Jansen, Adm. ambt. A. II (Bibliothecaris)

Mej. C. H. Brienissen, Analyste

13. *Red. Secr. Euphytica, excursies, bezoekers, zomertentoonstelling, publikaties:*

Dr. H. de Haan, Wetensch. Hoofdambt.

N. G. Uilenburg, Adm. Ambt. A.I. (Alg. Dienst L.H.)

Mej. A. P. Looijen, Schrijfster (Secr. v. d. Directeur)

Werkzaam bij de S.V.P.:

J. Hoksbergen, Rijksambtenaar D

Th. Rothuis, Rijksambtenaar E

13. OVERZICHT VAN DE I.V.P.-PROEFVELDEN 1962

Aardappelen

Wageningse Aardappel Collectie (W.A.C.) (in samenwerking met de S.V.P.) omvattende een grote serie wilde soorten uit Midden- en Zuid-Amerika en vele geteelde rassen van *Sol. tuberosum* subsp. *andigena* uit de Andesrepublicken.

Onderzoek naar mogelijkheden allerlei wild of primitief materiaal in een veredelingsprogram te betrekken (in samenwerking met de S.V.P.): resistentie tegen *Phytophthora infestans*, Y-virus, nachtvorst; consumptiekwaliteit.

Mutatieonderzoek (in samenwerking met het I.T.A.L.).

Onderzoek erfelijkheid van resistentie tegen wratziekte.

Onderzoek erfelijkheid van de vroegrijpheid van aardappelen.

Centraal Aardappelrassenproefveld.

Observatieproefveld op zandgrond.

Proeven met knopmutanten.

Degeneratieproef (1e en 2e nabouw) van aardappelrassen.

Granen

Onderzoek naar de erfelijkheid van necrose, chlorose en dwerggroei in bepaalde tarwekruisingen.

Onderzoek van jonge kruisingspopulaties, selectie op meeldauw- en roestresistentie.

I.V.R.O.-observatieproefvelden in duplo.

Instandhouding I.v.P.-rassen van wintergerst en zomergerst.

Onderzoek gericht op het verbeteren van bestaande en het vinden van nieuwe methoden tot veredeling van diploïde rogge.

Verbetering van de kwaliteit van rogge als voedergraan.

Kruisingen tussen soorten en genera o.a. tarwe x rogge en daarbij aansluitend cytologisch onderzoek.

Veredelingsonderzoek tetraploïde rogge.
Opwekking van mutaties.

Erwten

I.V.R.O.-observatieproefveld in duplo.
Praktijkperceel met twee rassen van groene erwten.

Mais

Het zoeken naar de voor Nederlandse omstandigheden geschikte verdelingsmethoden, o.a. door toepassing van moderne principes zoals cyclisch herhaalde selectie.

Het opsporen van individuen met hoog suikergehalte in het stengelsap, welke kunnen dienen als uitgangspunt voor het kweken van rassen met die eigenschap.

Het bijeenbrengen en instandhouden van een collectie van open bestoven rassen (populaties), teneinde de daarin aanwezige genen of combinaties van genen te behouden.

Kanariezaad

Omvangrijk materiaal betreffende opwekking van mutaties.

14. BESLUIT

Het I.v.P. kwam in 1912 tot stand en heeft zich in het bijzonder onder leiding van Prof. Ir. C. BROEKEMA (1923-1940) en van Prof. Dr. J. C. DORST (1941-1962) ontwikkeld tot een instelling van nationale en internationale betekenis. In deze vijftig jaren heeft het I.v.P. zich op velerlei terrein bewogen en daarbij gestreefd naar een harmonieuze ontwikkeling van de plantenveredeling en de zaaizaad- en pootgoedteelt in Nederland.

Voorlichting aan de kwekers van landbouwgewassen, rassenonderzoek van landbouwgewassen, erkenning van rassen en toezicht op daarvan af te leveren zaaizaad en pootgoed konden worden overgedragen aan speciaal daarvoor in het leven geroepen instellingen, waarmede een nauw contact tot vruchtbare samenwerking leidde.

Wetenschappelijk onderzoek en onderwijs in de plantenveredeling staan thans op de voorgrond in het werkprogramma. Kweekwerk en instandhouding van instituutsrassen worden op bescheiden schaal beoefend, teneinde daarvan gebruik te kunnen maken bij het onderwijs.

Onderzoek en onderwijs worden gesteund door een uitermate efficiënt georganiseerde instituutsbibliotheek. Het verzorgen van een vaktijdschrift op internationaal niveau en de medewerking aan de Europese Vereniging voor Veredelingsonderzoek passen geheel in deze moderne tijd van internationale samenwerking.

Telkenjare komen vele landbouwkundigen uit de gehele wereld naar het I.v.P. om zich van daaruit op de hoogte stellen van de organisatie van de kweekarbeid en de zaaizaad- en pootgoedteelt in Nederland.

Vol vertrouwen gaat het I.v.P. voort. Het is te verwachten dat ook in de komende jaren onder leiding van Prof. Dr. J. SNEEP gestreefd zal worden de plantenveredeling te dienen.

15. LITERATUUR

1. BROEKEMA, C., Organisatie van het Landbouwkundig onderzoek. Landbouwkundig Tijdschrift **50** (1938): 173-191.
2. BROEKEMA, C., Plantenveredeling en wetenschap. Rede 18 oktober 1923. 24 blz.
3. DOJES, R.; MANSHOLT, J. H. en HARREVELD, P. VAN, Rapport over de veredeling van zaaizaad in verband met een bezoek aan het Zweedsche Instituut te Svalöf. 1910, 32 blz.
4. DORST, J. C., De plantenveredeling op breederen grondslag. Rede 23 juni 1941. 20 blz.
5. DORST, J. C., Een kwarteeuw plantenveredeling. In: Tussen ras en gewas. Gedenkboek N.A.K. 1957, blz. 121-131.
6. HAAN, H. DE, Een bibliotheek als levend onderdeel van een instelling van onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en voorlichting. Landbouwkundig Tijdschrift **54** (1942): 143-158.
7. HAAN, H. DE, Vijf en twintig jaren rassenlijst. Bijlage van het Landbouwkundig Tijdschrift **61** (1949) no. 12, 55 blz.
8. HAAN, H. DE, Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen en Stichting voor Plantenveredeling. 1962, 14 blz.
9. PITSCH, O., Waarheen op het gebied der veredeling van kultuurgewassen? Mededeelingen van de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool **2** (1909): 41-128.
10. PITSCH, O., Toelichting tot het „Totstandkomen en tot het werkprogram” van het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen. Nederlandsch Landbouw-Weekblad, Nos 48-50 van 30 nov.-14 dec. 1912.
11. Reglement voor het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen verbonden aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. 1912, 3 blz.
12. SNEEP, J., Plantenveredeling in beweging. Rede 12 april 1962, 16 blz.
13. TJEBBES, K., Antwoord op de prijsvraag in November 1908 uitgeschreven door de Hollandsche Maatschappij van Landbouw over de veredeling van landbouwgewassen te Svalöv. 1910, 157 blz.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	7
2. De voorgeschiedenis	7
3. De oprichting van het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen in 1912	9
4. Het werkprogramma van het I.v.P. werd aangepast aan gewijzigde omstandigheden	11
De rassenlijst	11
Hulp en voorlichting aan de kwekers van landbouwgewassen	14
Het kweekwerk van het I.v.P. en de instandhouding van de instituutsrassen . . .	16
Wetenschappelijk onderzoek	18
Opleiding van de studenten	22
Contacten met de Nederlandse kwekers en onderzoekers op veredelingsgebied . .	24
Contacten met het keuringswezen	25
Contacten met andere Nederlandse instellingen	25
Internationale contacten	27
5. De huisvesting van het I.v.P.	28
6. Het I.v.P. verleende gastvrijheid	30
7. De tentoonstelling Plantenveredeling	31
8. De bibliotheek	32
9. De proefboerderij „Groenewoud” en de overige proefterreinen van het I.v.P. . . .	33
10. De medewerkers van het I.v.P. in de periode 1912-1962	35
11. Het werkprogramma van het I.v.P. in 1962	38
12. Organisatieschema van het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen . .	39
13. Overzicht van de I.v.P.-proefvelden 1962	41
14. Besluit	42
15. Literatuur	43